
ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის სამხრეთ კავკასიის რეგიონალურ ბიუროში 2013 წლის 4 დეკემბერს გამართული საჯარო დისკუსია თემაზე:

“შედეგა თუ არა საქართველოს ევროპული არჩევანი?”

ძირითადი მომხსენებლები:

თინათინ ხიდაშელი - საქართველოს მერვე მოწვევის პარლამენტის წევრი

ელენე ხოშტარია - საქართველოს რეფორმების ასოციაცია (GRASS)

ივანე ჩხიკვაძე - აღმოსავლეთ პარტნიორობის საქართველოს ეროვნული პლატფორმის ფასილიტატორი

მოდერატორი: გოგი გვახარია

გოგი გვახარია - დიდი მადლობა მომხსენებლებს მობრძანებისთვის. ამ თემაზე დისკუსია რა თქმა უნდა დღეს არ დასრულდება და კიდევ ვისაუბრებთ. დღევანდელ დისკუსიას დავარქვით - **“შედგა თუ არა საქართველოს ევროპული არჩევანი?”** შეგვეძლოს ასე დაგვერქვია - **“შედგება თუ არა საქართველოს ევროპული არჩევანი?”** მე ასეც დავარქმევდი, თუმცა უმრავლესობა ალბათ მიიჩნევს, რომ შედგა. მოვუსმინოთ ქალბატონ თინას, რომელიც იმყოფებოდა ვილნიუსში. ის ალბათ გვიამბობს იმას, რაც ჩვენმა საზოგადოებამ ნაკლებად იცის.

თინათინ ხიდაშელი - მე თვითონ სამიტს არ ვესწრებოდი. მას მხოლოდ მთავრობის წარმომადგენლები ესწრებოდნენ, თუმცა პარალელურ რეჟიმში ვილნიუსში ოთხი ღონისძიება მიმდინარეობდა. საპარლამენტო ფორუმიც იყო, რომელიც სწორედ ამ სამიტს ეძღვნებოდა და მე ამ ღონისძიებაში მივიღე მონაწილეობა. ასევე გაიმართა სამოქალაქო საზოგადოების და ბიზნეს-ფორუმი, რომელშიც სამოქალაქო და ბიზნეს სექტორის ასამდე წარმომადგენელი მონაწილეობდა საქართველოდან. რა თქმა უნდა ყველაზე მნიშვნელოვანი მანამდე მოხდა, ვილნიუსი უფრო სიმბოლური ღონისძიება იყო, თუმცა იმის გამო, რაც უკრაინაში ხდებოდა, ამ სამიტმა და ყველა ფორუმმა, რომელიც სამიტის ფარგლებში გაიმართა, განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა და დისკუსიები ძირითადად უკრაინის თემით იყო დომინირებული. სამწუხაროდ უკრაინის თემა დარჩა უკრაინის თემად და მცირე ან არანაირი დოზით, გააჩნია რომელ ფორუმზე ვისაუბრებთ, ბევრი გამომსვლელის მცდელობის მიუხედავად, როგორც საპარლამენტო, ისე სამოქალაქო საზოგადოების ფორუმზე, არ გადაიზარდა უფრო დიდი და რეალური პრობლემა სადაც იყო, იმ თემაში, რუსეთზე დისკუსიაში და დარჩა მხოლოდ უკრაინის, იანუკოვიჩის პრობლემაზე საუბრის თემად. ამ მხრივ ვილნიუსის სამიტს ახლდა პრობლემები.

კითხვა, რომელიც გოგიმ დასვა, სულ უფრო აქტუალური ხდება საქართველოში, ოღონდ არა იმდენად ხელისუფლება-ოპოზიციის ნაწილში, უფრო სწორად პარლამენტში წარმოდგენილი პოლიტიკური ძალების ნაწილში, რამდენადაც უფრო ფართო საზოგადოებაში. უფრო მეტად გახშირდება და აქტიურ ფაზაში შევა დისკუსიები ამ თემაზე, სკეპტიკური კითხვები იმის შესახებ, თუ რას გვამდევს ევროკავშირი, რა სარგებელი გვექნება მისგან. სულ უფრო და უფრო მომხიბვლელი გახდება ჩემი აზრით წინადადება ჩვენი ჩრდილოელი მეზობლისგან, ვფიქრობ პუტინის ვიზიტი ერევანში სულაც არ ყოფილა შემთხვევითი ან დიდი ხნით ადრე დაგეგმილი ღონისძიება, რომელიც შემთხვევით დაემთხვა იმ დღეებს. ის რა თქმა უნდა ძალიან კონკრეტული გზავნილების მატარებელი იყო ყველასთვის, მათ შორის საქართველოს საზოგადოების იმ ნაწილისთვის, რომელმაც უკვე დაიწყო იმაზე საუბარი, რომ თუ რუსეთთან ვიმეგობრებთ, პრეზიდენტიც ჩამოვა შესაბამისი პაკეტით, რომელიც სარგებელს მოგვიტანს. მაგრამ ვფიქრობ, საზოგადოების იმ ნაწილისთვის, რომელიც ამ დარბაზშია შეკრებილი და სხვა დარბაზებში იკრიბება ამ თემაზე სასაუბროდ, მთავარი ამოცანაა და ჩვენს მხრებზე უნდა გადაიაროს ბრძოლამ ქვეყანაში როგორც მის შიგნით ისე მის ფარგლებს გარეთ იმისათვის, რომ არცერთი ნაბიჯით არ დავიხიოთ უკან არჩეული გზიდან.

ვფიქრობ, ისედაც ძალიან მძიმე წელი გველოდება. სოჭის ოლიმპიადის შემდეგ ძალიან დამძიმდება მდგომარეობა, ძალიან გააქტიურდება რუსეთი. დღეს მას სჭირდება

იყოს სანდო, კეთილსინდისიერი და წესიერი პარტნიორი, როგორ ახერხებს, ეს სხვა საკითხია, ყოველ შემთხვევაში მათ ინტერესებშია, რომ სოჭის ოლიმპიადამდე არ გააღიზიანოს დანარჩენი სამყარო. ოლიმპიადის შემდეგ ეს მოტივაცია მათ აღარ ექნებათ. მომავალი წლის შემოდგომაზე იმართება ლონდონის ნატოს სამიტი, რომელიც მეორე ნიშნულია მათთვის გასააქტიურებლად და ჩვენს ქვეყანაში და მთელ ამ რეგიონში საკუთარი მისწრაფებების საჩვენებლად. სწორედ ამ ფონზე გაცილებით სახიფათო ხდება ნებისმიერი გააქტიურება ქვეყნის შიგნით და გაცილებით მეტია პასუხისმგებლობა ყველა ჩვენგანზე. ხშირად მიფიქრია, რომ ყველაფერზე პასუხის გაცემა არ იყო საჭირო, მაგრამ ეს დრო ჩემი აზრით უნდა დამთავრდეს და ძალიან მიზანმიმართულად, სისტემურად და გეგმაზომიერად უნდა გაეცეს ყველა კითხვას პასუხი. თავი არ უნდა ავარიდოთ არც კითხვებს, არც შემოტყევებს, იმიტომ რომ აგრესია მაღალია. ჩვენ გარკვეულწილად პასიურ მგომარეობაში გადავდით და ვთქვით, რომ ჩვენს საქმეს გავაკეთებდით და არ ავყვებოდით, მაგრამ ეს ეტაპი გავიარეთ და ახლა სწორედ ის მომენტია, როდესაც განსაკუთრებით უნდა გააქტიურდეს ყველა ის პოლიტიკური თუ არაპოლიტიკური ძალა, რომელსაც გულწრფელად სჯერა, რომ სხვა შანსი, სხვა არჩევანი უბრალოდ არა გვაქვს. ეს არ არის იძულებითი ან სასოწარკვეთილი ნაბიჯი. ეს არის ბუნებრივი მდგომარეობა, რომელშიც ვართ და რომლიდანაც უნდა მივიღოთ კონკრეტული შედეგი.

ეს წელი ძალიან საინტერესო იქნება. ცოტა ხნის წინ ვახსენე ლონდონის სამიტი. ძალიან აქტიურად ვმუშაობთ განსაკუთრებით ამერიკელებთან იმისათვის, რომ კონკრეტულ დღის წესრიგზე შევთანხმდეთ, თუ რა მოლოდინი შეიძლება არსებობდეს ლონდონის სამიტისგან. მე მგონია, რომ დროის იმ მონაკვეთში ხელი მოეწერება ხელშეკრულებებს, რაც არის საკმარისი და მნიშვნელოვანი პირობა იმისათვის, რომ ნატოსგან გაცილებით მეტს ველოდეთ, ვიდრე მხარდამჭერ განცხადებებს და გულშემატკივრის პოზიციას. ვფიქრობ, რომ საქართველო იმსახურებს მაკ-ს. დარწმუნებული ვარ, რომ დღეს არანაირი პირობა არ არსებობს იმისთვის, რომ უარი გვითხრან, თუმცა ერთია მოლოდინი, ფაქტია, რომ ეს არის თემა, რომელზეც ყველაზე აქტიურად მოგვიწევს მუშაობა წლის განმავლობაში, რათა რეალური შედეგი მივიღოთ და ხელი მოეწეროს დოკუმენტს ლონდონის სამიტზე და ეს არ იყოს მორიგი კარგი განცხადება, რომლის ცალკეულ ფრაზებსაც ამოვიღებთ და “ფეისბუქზე” სტატუსებად დავდებთ, ბედნიერი ღიმილის “სმაილიკებს” დავუსვამთ და კმაყოფილები ვიქნებით.

ერთ-ერთი თემა, რომელიც დღეს განსაკუთრებულად აქტუალური გახდა, არის შიდა რეფორმების დღის წესრიგი, რომელიც საშინაო დავალებადაც გვაქვს ევროკავშირის მხრიდან და უფრო მეტიც, ჩვენივე საშინაო დავალებაა, რომელიც საკუთარ თავს მივეციტ გასული წლის 1 ოქტომბრის არჩევნების შედეგად. ამ გზაზე რამდენიმე მნიშვნელოვანი ქვაკუთხედაა, რამდენიმე მნიშვნელოვანი წინაღობა იქნება, რომელიც თუ ვერ გადავლახეთ დანაკარგების გარეშე, ძალიან მძიმე იქნება, თუმცა დარწმუნებული ვარ, რომ გადავლახავთ. ეს არის ანტიდისკრიმინაციული კანონი, რომელიც უნდა მიიღოს საქართველომ და რომელსაც მიზეზი და საბაზი არ შეიძლება მოეძებნოს უარის თქმისთვის. საქართველოს ხელისუფლება ამ თვალსაზრისით ძალიან სწორხაზოვანია. აქ არ არსებობს განსხვავებული აზრები. ვგულისხმობ ხელისუფლებაში გადაწყვეტილების მიმღებებს. თუმცა ჩემი აზრით ეს პროცესი იქნება ერთ-ერთი ყველაზე მძიმე.

მეორე გახლავთ თვითმმართველობის რეფორმა, რომელიც ჩემი აზრით არის უმთავრესი გზა თავისუფლებისკენ, და ის, თუ როგორ გავივლით მას, ბევრი რამის მაჩვენებელი იქნება. რამდენად მზად აღმოვჩნდებით იმისათვის, რომ ვენდოთ ჩვენს მოსახლეობას, წავიდეთ რეალური დეცენტრალიზაციის გზით, ერთხელ და სამუდამოდ ვთქვათ, რომ არ არსებობს არცერთი “სუპერჭკვიანი” ადამიანი ცენტრში, რომელსაც ყველა კითხვაზე აქვს პასუხი. ესეც კი სადისკუსიოა და ესეც კი პრობლემური აღმოჩნდა, როგორც დღეს გაირკვა. ეს დიდწილად აჩვენებს და განაპირობებს იმას, რამდენად ვართ მზად სახელმწიფოსთვის და მოქალაქის და ხელისუფლების ურთიერთობისთვის, მოსახლეობის მოქალაქეებად აღქმისთვის და იმ პასუხისმგებლობის მატარებელ მოქალაქეებად აღქმისთვის, რაც ამ მოქალაქეობას მოჰყვება.

ასევე ძალიან მნიშვნელოვანი გახლავთ კონსტიტუციური რეფორმა, რომელიც უნდა გავატაროთ ქვეყანაში. ის გარკვეულწილად უკავშირდება თვითმმართველობის რეფორმას, მაგრამ არა მხოლოდ. ის საკონსტიტუციო კომისია, რომელიც პარლამენტმა შექმნა და რომელმაც ერთი წელი უნდა იმუშაოს, სწორედ ამას ემსახურება. ჩვენ ამისთვის ბოლომდე ვიბრძობებით და იმედი მაქვს, რომ გამოგვივა და სამოქალაქო საზოგადოების დიდი ნაწილი ჩვენს გვერდით იქნება. ეს რევოლუციური რეფორმა უნდა იყოს, პრინციპულად განსხვავებულად სწორედ მოქალაქეებისადმი მეტ ნდობასა და პატივისცემაზე უნდა მოვაწყოთ ჩვენი ქვეყანა. დღეს აღარა ვართ საპრეზიდენტო რესპუბლიკაში, ტერმინებით თუ ვილაპარაკებთ, ჩვენთვის, რესპუბლიკელებისთვის, საოცნებო და სასურველი საპარლამენტო რესპუბლიკა გვაქვს, ოღონდ ეს რა თქმა უნდა ტყუილია. ტერმინებით ასეა, მაგრამ სინამდვილეში გვაქვს საპრემიერმინისტრო რესპუბლიკა და არა საპარლამენტო. ეს ცოტათი გამოვასწორეთ ცვლილებით პარლამენტში ამ შემოდგომაზე, მაგრამ ეს ზღვაში წვეთია და არც არავის აქვს იმის სურვილი, რომ მეორე უკიდურესობაში გადავცვივდეთ და პარლამენტის თავმჯდომარის რესპუბლიკა მივიღოთ, სადაც ყველაფერი მეორე მხარეს იქნება გადაწონილი და სხვას არაფერი მოეკითხება.

ფიქრობ, რომ ეს სამი ძირითადი თემაა, რომელზეც ჩვენ ყველამ ერთად თუ არ ვიბრძობით, საკმაოდ ბევრი დანაკარგით დავასრულებთ ამ პროცესს. ძალიან მწვავე დისკუსიები იქნება, ეს კარგია, მაგრამ ნამდვილად არ მინდა, პირობითად რომ ვილაპარაკოთ, “17 მაისები” ვნახოთ ამ თემატიკის გამო ქვეყანაში სხვადასხვა ქალაქებში სხვადასხვა შენობების წინ. იმიტომ რომ როგორც არ უნდა დამთავრდეს ეს პროცესი, ყველაზე იდეალური კანონიც რომ მივიღოთ, ეს იმას აჩვენებს, რომ საზოგადოებაში არსებობს დიდი ძალები, რომლებიც არ არიან ამისთვის მზად და არ ხარ ევროპული საზოგადოება მხოლოდ იმიტომ რომ ხელისუფლება გყავს ისეთი, რომელსაც უნდა, რომ კარგი ანტიდისკრიმინაციული კანონი არსებობდეს. ეს რა თქმა უნდა არ ნიშნავს იმას, რომ ყველა ადამიანს დავარწმუნებთ. არ არსებობს ქვეყანა, სადაც არ არიან ჰომოფობები, მოგეხსენებათ ევროპაში ძალიან გაძლიერდნენ მემარჯვენე-ექსტრემისტული ძალები, მაგრამ გააჩნია პროპორციებს და იმას, რა არის ქვეყანაში წამყვანი დისკურსი, იმიტომ რომ ერთია გულში რას ფიქრობ და სახლში რას ლაპარაკობ, მაგრამ მეორეა, როდესაც ამაზე საჯაროდ ლაპარაკობ და იმის განცდაც არა გაქვს, რომ ეს ცუდია. ეს ამბავი მოდაში არ უნდა იყოს საქართველოში. ამაზე არ უნდა ლაპარაკობდნენ საქართველოში ხმამაღლა და ამაყად. ასეთი აზრები უხერხული, მარგინალური უნდა იყოს. რა თქმა უნდა მოდისთვის

არ გვინდა ევროკავშირი. ევროკავშირი გვინდა და ეს მოდური უნდა გავხადოთ ახალგაზრდობისთვის, ჩვენი მშობლების თაობისთვის. ეს ორი სხვადასხვა რამ არის.

გოგი გვახარია - ახლა ქალბატონ ელენე ხომტარიას მოვუსმინოთ. ორი დღის წინ გადაცემა ჩავწერეთ ამ თემაზე და ალბათ საინტერესო იქნება ხელისუფლების და საზოგადოების ურთიერთობაზეც ვისაუბროთ, რამდენად იცის საზოგადოებამ რას სთავაზობს და რას მოითხოვს ევროკავშირი მისგან, რომ ამისთვის მზად იყოს.

ელენე ხომტარია - არა მგონია, რომ ყველა ქვეყანაში ერკვევიან ან ევროპულ ტერმინოლოგიაში ან ევროპულ რეგულაციებში და რომ საზოგადოება ყველა ნიუანსში უნდა ერკვეოდეს, თუმცა იმ ფუნდამენტურ ცვლილებებზე, რაც მოჰყვება ჩვენს ევროკავშირში გაწევრიანებას, უნდა იყოს დისკუსიები. წინა ხელისუფლების ერთ-ერთი პრობლემა, ჩვენი, მათ შორის ჩემი პრობლემა ის იყო, რომ იყო ლოზუნგური, დეკლარაციული პროცესი, სადაც დისკუსია არ მიმდინარეობდა. მე თვითონაც, როდესაც მქონდა შეხება სტუდენტებთან, ასეთი ტიპის შეხვედრებზეც ხაზგასმით ვამბობდი, რომ შეეძლოთ დაესვათ კითხვები, მათ შორის ისიც, რუსეთი თუ ევროკავშირი, და ამაზე გახსნილად გვესაუბრა. იმიტომ რომ ზუსტად უნდა ესმოდეს ადამიანს, რომ არჩევანი გაქვს არა რუსეთსა და ევროკავშირს შორის, არამედ თავისუფლებასა და მონობას შორის. ბევრად უფრო მომგებიანია მოიგო ასეთ თემაზე ლაპარაკში, ვიდრე გააჩუმო ეს თემა. იდეურ არჩევანს რომ თავი დავანებოთ, რა თქმა უნდა არის ძალიან ბევრი არცთუ მარტივი ეკონომიკური თემა, თუმცა აქაც არის ძალიან კონკრეტული პასუხები. თან უკვე შეიძლება შედეგების დემონსტრირებაც ჩვენი მეგობრების მხრიდან, რომლებმაც უკვე გაიარეს მსგავსი პროცესები. ეკონომიკურ, სოციალურ თემაზე, მათ შორის იმაზე, მოგვიწევს თუ არა მაგალითად მწვადი გახდეს გარკვეული ფორმის, რაც ასევე მნიშვნელოვანია მენტალურად. რა თქმა უნდა ამ ყველაფერზე უნდა ვისაუბროთ და ამაზე საუბრის დრო მალე დაიწყება საზოგადოებაში. მაგრამ ჯერჯერობით სამწუხაროდ არა ვართ იმ სიტუაციაში, როდესაც თავისუფალ გარემოში ვაკეთებთ ამ არჩევანს.

თუ კითხვა ასე დაისმება, შედგა თუ არა საქართველოს ევროპული არჩევანი, მას რამდენიმე ნაწილად დავყოფ. ძალიან ხშირად ჩვენი ესტონელი ან ლიტველი მეგობრები გვეუბნებოდნენ, რომ ევროკავშირში მაშინ შევიდოდით, როდესაც მოგვბეზრდებოდა ამაზე ფიქრი. ეს ხუმრობაა, მაგრამ ვფიქრობ, ამაში გარკვეული ლოგიკაც არის. დავრწმუნდი, რომ ეს არ მოხდება პომპეზურად, ერთ დღეში, არამედ იქნება მრავალმხრივი და რთული პროცესი.

ჩემი აზრით ევროპული არჩევანი შემდეგი კომპონენტებისგან შედგება. პირველი არის მენტალური, შევდექით თუ არა მენტალურად ევროპული სახელმწიფო. მეორეა ინსტიტუციური, ანუ სად ვდგავართ ინსტიტუციური თვალსაზრისით, მესამეა დიპლომატიურ-პოლიტიკური იმ კუთხით, თუ რა უნდა გავაკეთოთ შიდა რეფორმების თუ გარე ძალისხმევის თვალსაზრისით და ცალკე გამოვყოფდი უსაფრთხოების საკითხს. იმიტომ რომ უსაფრთხოების უზრუნველყოფის გარეშე ყველა წინა ფაქტორი შეიძლება წყალში ჩაიყაროს.

მენტალურად, თუ გავითვალისწინებთ ჩვენს საბჭოთა წარსულს და მანამდე ისტორიასაც, იმასაც, რომ შუქნიშანზე ჯერ კიდევ ბევრს ვერ გაურჩევია, როდის უნდა

გადავიდეს, პატრიარქის დღევანდელ განცხადებასაც, რა თქმა უნდა არა ვართ შემდგარი როგორც ევროპული სახელმწიფო. მეტიც, წარმოდგენები ევროპაზე, რას წარმოადგენს ის, არის თუ არა მართლა ის ჩვენი ტრადიციების შემლახველი თუ არა, ან რა არის ქართული ტრადიცია, ამაზეც კი პასუხი არ გვაქვს. იდენტური თვითგამორკვევის პროცესში ვართ. ამ პროცესს დრამატულად არ ვუყურებ, მიმაჩნია, რომ პოლიტიკური და უსაფრთხოების ინტეგრაციის პირობებში ეს საკითხებიც მოგვარდება. არ დავასახელებ, მაგრამ ევროკავშირშიც და ნატოშიც შესულა ქვეყნები, სადაც თირკმლებით ვაჭრობა იყო ჯიდიპის ერთ-ერთი ყველაზე მაღალი კომპონენტი. არ მინდა რომ ჩვენი თამასა ასე დაბლა იყოს, მაგრამ უსაფრთხოების და პოლიტიკური პრობლემების მოგვარება მენტალურ გააზრებასაც, განათლების შესაძლებლობას, თვალსაწიერის გაფართოებას ხელს შეუწყობს. მენტალური გარდაქმნა ჩაკეტილ საზოგადოებაში ბევრად უფრო რთულია იმ საზოგადოებასთან შედარებით, სადაც ვიზები გახსნილია და სწავლის შესაძლებლობა მეტია. ამიტომ მიუხედავად იმისა, რომ ჯერ იქ არ ვართ, მიმაჩნია, რომ წინსვლა არის. ჩემს ბავშვობაში მახსოვს, რომ დისკრიმინაციული განცხადებები უფრო ბევრიც იყო და ბევრად უფრო მიღებულიც. დღეს რაღაც თემებზე ლაპარაკი მაინც უფრო სირცხვილია, ვიდრე ათი და ოცი წლის წინ. რამდენიმე დღის წინ მამაჩემთან მქონდა კამათი იმაზე, რატომ უნდა იყოს ერთსქესიანი ქორწინება. თავისთავად ეს კამათი იყო ჯანსაღი. მამაჩემი მომყავს არა როგორც პიროვნება, არამედ როგორც განსხვავებული ასაკის მიდგომა ამ საკითხებზე. სერიოზული პროგრესი გვაქვს და ამას ალბათ ხელს შეუწყობს დღევანდელი ხელისუფლების მხრიდან ჯერჯერობით შექმნილი პირობა, რომ ამაზე იყოს საჯარო დისკუსიები.

რაც შეეხება ინსტიტუციურ ფაქტორს, ასოცირების ხელშეკრულება არ არის შეუქცევადი მომენტი ინტეგრაციის თვალსაზრისით, ანუ ევროკავშირს არაფერში ავალდებულებს და ხვალვე შეიძლება ამ პროცესის შემობრუნება. იყო ბევრი საუბარი იმაზე, ითვალისწინებს თუ არა ასოცირების ხელშეკრულება 49-ე მუხლს, ძალიან ცუდად დაიწყო ამ თემაზე სპეკულაცია საჯარო სივრცეში, თუმცა არც არავინ აპირებდა ამ მუხლის ჩაწერას დეკლარაციაში, მაგრამ ამ მუხლს რომ თავი დავანებოთ, გაწევრიანების პერსპექტივას ასოცირების ხელშეკრულება არ გვთავაზობს და მით უმეტეს ის არც არის ჯერ ხელმოწერილი. თუმცა, ჩემი აზრით, ინსტიტუციურზე უფრო მნიშვნელოვანია პოლიტიკური ჩართულობის ხარისხი ევროკავშირის მხრიდან, რომელიც დღეს, მათ შორის რუსეთის საქციელის გამო ვილნიუსის სამიტზე ბევრად უფრო მაღალი გახდა, ვიდრე თავისთავად ასოცირების პარაფირება გულისხმობდა. ანუ მისი პოლიტიკური მნიშვნელობა კიდევ უფრო გაიზარდა, ვიდრე მისგან ინსტიტუციურად შეიძლებოდა გვექონოდა მოლოდინი. ინსტიტუციურ საკითხს უკავშირდება ისიც, რომ მთელი ამ წლების განმავლობაში ვახდენთ და ამას დღესაც ინტენსიურად ვაგრძელებთ, ევროკავშირის და ნატოს სხვადასხვა კომპონენტებში ნაბიჯ-ნაბიჯ ფეხის შედგმას და ინტეგრირებას. იქნება ეს კრიზისის მართვაში ჩვენი ჩართვა, საიდუმლო ინფორმაციის მიმოსვლის სისტემაში, საგანგებო სიტუაციების მართვაში თუ ასე შემდეგ, მუდმივად ხდება ჩვენი ინტეგრირება ამ პროცესებში. მეტიც, ხდება ფსიქოლოგიური გაცნობა და შერწყმა ამ ბიუროკრატიების, რაც ძალიან მნიშვნელოვანია. ბიუროკრატიების შეზრდის პროცესი მეორე პლანის მოვლენაა, მაგრამ არ არის უმნიშვნელო. ინსტიტუციურზე ვართ

საკმაოდ ადრეულ ეტაპზე, თუმცა ამ ნაბიჯების გავლა პოლიტიკური პროცესების თანმდევი.

რაც შეეხება პოლიტიკურ პროცესს, აქ არის შიდა პოლიტიკური ამოცანები, რაზეც ქალბატონმა თინამ ნაწილობრივ ისაუბრა. მე დავამატებდი პოლიტიკურ ოპონენტებთან ურთიერთობის თემას, რაც მთელი წლის განმავლობაში ერთ-ერთი განსჯის საგანი იყო ჩვენი პარტნიორების მხრიდან. მე გამოვდივარ იქიდან, რომ არანაირ საბაბს მათ შორის ამ თემაზე ხელისუფლება არ მისცემს სკეპტიკოსებს, რომ ეს თემა გახდეს სალაპარაკო. იმიტომ რომ ეს მართლა ისტორიული შანსია, რომ ხელისუფლების ცვლილებამ არათუ არ გამოიწვია კურსის ცვლილება, გაამყარა ეს კურსი და ამ მომენტის დაკარგვა ვიღაცის ვიწრო ინტერესების გამო ისტორიული შეცდომა იქნება. ეს პრობლემა ხელისუფლებამ უნდა მოაგვაროს და არავის დაუტოვოს შთაბეჭდილება, რომ ჩვენთან ხდება შერჩევითი სამართალი ან პოლიტიკური დევნა და ეს გამოწვევაც აქვს იმ საკითხებთან ერთად, რაზეც ქალბატონმა თინამ ისაუბრა.

გარე პოლიტიკურ ფაქტორებზე თუ ვისაუბრებთ, რა თქმა უნდა დღეს ევროპაში აღქმა იმისა, რომ ეს რეგიონი და საქართველო მნიშვნელოვანია, ბევრად უფრო მაღალია ვიდრე ოდესმე. ამას ხელს უწყობს თავად რუსეთი. ერთ-ერთი დიპლომატი მეუბნებოდა, ნატოში თქვენი პრეზიდენტი კი არა, პუტინი შეგიყვანთ საბოლოო ჯამშიო და ამაშიც არის ლოგიკა, იმიტომ რომ სწორედ რუსეთის მხრიდან გამწვავებების ფონზე ევროკავშირის ან ნატოს წევრობა ამ ქვეყნების დახმარება კი არა ევროპული უსაფრთხოების ამოცანის შესრულებაა. მაგრამ ეს ჩემი აზრით ბოლომდე არ არის გააზრებული. ევროპის პრობლემაა, რომ არა აქვს ჩამოყალიბებული და მწყობრი სტრატეგია რუსეთის მიმართ და უფრო რეაქციის რეჟიმში არიან რუსეთთან, მაგრამ ეს პროცესიც ვითარდება და ამას რუსეთი ნამდვილად ხელს უწყობს. ჩვენი სასტარტო პოზიციის მიხედვით, ბევრი არგუმენტი გვაქვს საიმისოდ, რომ ჩვენმა დიპლომატიამ ევროკავშირთან კარგად იმუშაოს ამ თვალსაზრისით. ის, თუ რამდენად მნიშვნელოვანი არა მარტო ჩვენთვის, არამედ ევროპისთვის ამ რეგიონში სპეკულაციის დასრულება საბჭოთა კავშირის აღდგენის შესაძლებლობაზე, მე მგონი უნდა იყოს ჩვენი მთავრობის ერთ-ერთი მესიჯი და დიპლომატიური ამოცანა.

ამ ყველაფერს ერთ წუთში გადაესმევა ხაზი, თუ არ იქნება უსაფრთხოება. რა თქმა უნდა მიუხედავად იმისა, რომ რუსეთს ნაკლები ბერკეტი აქვს, საჯაროდ ვერიდები პანიკური განცხადებების კეთებას, მაგრამ ოლიმპიადის შემდეგ, ქალბატონმა თინამ აბსოლუტურად სწორად თქვა, რომ არა მარტო ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერის, არამედ ნატოს სამიტის მოლოდინში ბევრად უფრო იზრდება რუსეთის საფრთხე. მაგრამ ეს არის ის ფასი, ის პროცესი, რომელიც გარდაუვალია. იმიტომ რომ ევროპული არჩევანით ვწყვეტთ საუკუნოვან ისტორიულ ამოცანას. ვემაპის პირიდან შრამის გარეშე ამოსვლა შეუძლებელია. არის ფასი, რომელიც უნდა გადავიხადოთ. ამ პროცესში ძალიან მნიშვნელოვანია საგარეო პოლიტიკურად ჩვენს პარტნიორებთან მუშაობა, რომ ქართულ საზოგადოებაში მესიჯები იმის შესახებ, რომ საქართველო მარტო არ არის, აგზავნონ ევროპელმა და ნატოს დიპლომატებმაც. ნებისმიერ ვიზიტს, იქნება ეს რასმუსენის, კერის თუ სხვისი, სერიოზული ეფექტი აქვს უსაფრთხოების აღქმაზე საზოგადოებაში და ამას ამ რთულ პერიოდში ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს.

მეორე, რაც ევროპელებს უნდა ვთხოვოთ რომ გააკეთონ, არის იმ ბენეფიტების განმარტება, რაც თან მოყვება ჩვენს ევროპულ არჩევანს, იმიტომ რომ რუსეთის ერთ-ერთი ბერკეტი აუცილებლად იქნება იდეოლოგიური ბრძოლა. მესამე გახლავთ ჩვენი პრობლემების და უსაფრთხოების პრობლემების სიმწვავის შენარჩუნება საერთაშორისო არენაზე. ამ მხრივ ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ მთავრობის გზავნილი იყოს ძალიან მკაფიო. ისეთი გაცხადებები, როგორსაც ივანიშვილი აკეთებდა, რომ დევანში რაც ხდება, ლოკალური გაუგებრობაა, ან რომ არ სჯერა, რომ რუსეთი რაღაცას იზამს, მიუხედავად იმისა, რომ ვეთანხმები, რომ რუსეთთან რიტორიკა არ უნდა იყოს აგრესიული, პრობლემებს თავისი სახელი უნდა დაერქვას, იმიტომ რომ უამისოდ ძალიან რთულია დიპლომატიური მხარდაჭერის მოხილიზება. დიპლომატიური მხარდაჭერა კი დღეს სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, იმიტომ რომ განსაკუთრებული რისკის პერიოდში ვიმყოფებით.

გოგი გვახარია - ახლა ბატონ ივანეს გადავცემ სიტყვას. ვიმეორებ, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემაა, მზად არის თუ არა თავად ქართული საზოგადოება იმისათვის, რომ პრობლემები, რომლებიც ექნება ამ ერთი წლის განმავლობაში, აიტანოს და ვინ უნდა იმუშაოს ქართულ საზოგადოებასთან იმისათვის, რომ უთხრას, რომ პრობლემები იქნება და უნდა აიტანოს. აქვე საინტერესოა ისიც, არის თუ არა ევროკავშირი მზად გაგებით მოეკიდოს ქართულ საზოგადოებას და მის სისუსტეებს და თავიდან აიცილოს მენტორულ-დიდაქტიკური ტონი, რომელიც ევროპას სამწუხაროდ ხშირად აქვს.

ივანე ჩხიკვაძე - ევროპული არჩევანი საქართველოში ჩემი აზრით დიდი ხანია შედგა. ის შედგა ჯერ კიდევ პირველი მთავრობის პერიოდში. ხშირად მომყავს მაგალითად პირველი კონსტიტუცია, რომელიც სამწუხაროდ არ ამოქმედებულა და მისი მე-19 მუხლი სიკვდილით დასჯის გაუქმების შესახებ. ლაპარაკია 1921 წელზე. მომავალში ეს გახდა ერთ-ერთი უდიდესი ღირებულება ევროპაში.

ჩემი დაკვირვებით ახლა ევრორომანტიზმიდან ევრორეალიზმის პერიოდში გადავდივართ. ჩემი აზრით ის 80%, რომელიც მხარს უჭერდა ევროპასთან ინტეგრაციას, არაინფორმირებული მხარდამჭერი იყო. როდესაც დავიწყებთ იმ რეფორმების განხორციელებას, რომელზეც ქალბატონმა თინამ ისაუბრა, გარეშე თუ შიდა ფაქტორების გათვალისწინებით, ამ პროცესს შეიძლება ბევრი მხარდამჭერი გამოეცალოს. მანუგეშებელია ის, რომ სამოქალაქო საზოგადოების ჩართულობით საქართველოს მთავრობამ სექტემბერში მიიღო კომუნიკაციის და ინფორმაციის სტრატეგია, რომელიც ოთხწლიან პერიოდს მოიცავს და სწორედ იქ არის აღებული ვალდებულება, რომ მთავრობამ კონსოლიდირებულად, ყველა მონაწილე მხარის ჩართულობით მიიღოს მონაწილეობა საზოგადოებისთვის ინფორმაციის მიწოდების შესახებ. მაგალითად ვიზების გაუქმებასთან დაკავშირებით, რაზეც ხშირად არის საუბარი. სამწუხაროდ მოქალაქეებში ეს დაკავშირებულია შრომით ბაზარზე დაუბრკოლებლად შესვლასა და მუშაობის უფლების მოპოვებასთან, რაც სინამდვილეს არ შეესაბამება. ეს არასწორი მოლოდინია და ამ მხრივ ბევრია სამუშაო.

ქალბატონმა თინამ ისაუბრა შიდა გამოწვევებზე, მე უფრო გარე გამოწვევებზე გავამახვილებ ყურადღებას. რუსეთზე ბევრი ითქვა, ქალბატონმა ელენემაც აღნიშნა. მაინც

რატომ არის ასე მნიშვნელოვანი ეს ერთწლიანი პერიოდი. ეს დაკავშირებულია იმასთან, რომ ხელშეკრულების ეკონომიკური ნაწილი, რომელიც ეხება თავისუფალ ვაჭრობას, ხელმოწერის შემდეგვე შედის ძალაში. ფაქტობრივად რუსეთს ის ბერკეტი, რომ საქართველო შეათრიოს საბაჟო კავშირში, ხელიდან ეცლება. სანუგეშო ის არის, რომ ვადა ძალიან მოკლეა და ის კიდევ უფრო მოკლდება, თუ გავითვალისწინებთ სოჭის ოლიმპიადის საკითხს. თუმცა მეორე მხრივ საგანგაშო გახლავთ ის, რომ 2014 წელს ევროპა უფრო მეტად გადაერთვება თავის შიდა საქმეებზე - 22-25 მაისს ევროპის პარლამენტის არჩევნები ტარდება. საგანგაშოა, რომ წინასწარი მონაცემებით დაახლოებით 30% მემარჯვენეები და ულტრამემარჯვენეებიც კი შევლენ ევროპის პარლამენტში, რომლებსგანაც მიგრაცია და ასეთი საკითხები ძალიან შორს დგას. ევროკომისიის შემადგენლობა ასევე უნდა შეიცვალოს. უმაღლესი წარმომადგენლის პოსტზეც ასევე ახალი სახე უნდა მივიღოთ. ფაქტობრივად, ის კონფიგურაცია და სახეები, რომლებმაც აქამდე მოიყვანეს ასოცირების ხელშეკრულება, ხვალ-ზეგ შეიძლება შეიცვალოს.

ასევე ძალიან დიდი პრობლემაა 3 სექტემბერს სომხეთის პრეზიდენტის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება ევროინტეგრაციაზე უარის თქმის შესახებ. ეს უდიდესი დარტყმაა ჩვენი ქვეყნისთვის. საქართველო ფაქტობრივად დარჩა რეგიონში უკანასკნელი ბასტიონი, რომელიც მიიწევს ევროპისკენ. ისიც, რაც ამ წუთებში ხდება უკრაინაში, მეიდანზე, ძალიან მნიშვნელოვანია. გულწრფელად ვთქვათ, როდესაც “აღმოსავლეთის პარტნიორობის” პროგრამა დაიწყო, პირველი, რისთვისაც ისინი აქეთ იყურებიან, უკრაინაა, 46 მილიონიანი ქვეყანა. მერე მოდის 3-4 მილიონიანი მოლდოვა და საქართველო. შესაბამისად უკრაინის ბედზე დიდწილად არის დამოკიდებული ჩვენი ბედიც. ეს არის ის გამოწვევები, რაც დგა ჩვენს წინაშე და ამის განმარტება საჭიროა მოსახლეობისთვის.

ასევე უნდა განიმარტოს, რა სარგებელი მოყვება ასოცირების ხელშეკრულებას. ეკონომიკური კუთხით ჩატარებულია ე.წ. შესაძლებლობათა კვლევა. ღრმა და ყოვლისმომცველ თავისუფალ ვაჭრობას სასწაულის მოხდენა არ შეუძლია საქართველოს ეკონომიკაში, მაგრამ ის გვაყენებს იმ გზაზე, რომელიც არის ერთადერთი გადარჩენა ჩვენი ქვეყნისთვის შორეულ პერსპექტივაში. ის ოთხი თავისუფლების პრინციპი, რაზეც დგას ევროპა, ნელ-ნელა ვრცელდება საქართველოზეც. თუ ეს ყველაფერი ასე გაგრძელდა, ათი წლის თავზე საქართველო შესაძლებელია ფორმალურად დაემსგავსოს ქვეყნებს ევროპის ეკონომიკურ სივრცეში.

გოგი გვახარია - ალბათ ძალიან მნიშვნელოვანია განვიმარტოთ ეკონომიკური საკითხები. ჩვენთან ბევრი მიიჩნევს, რომ ევროკავშირი არის სახიფათო ბაზარი, რომელიც დაგიწესებს წესებს, რომლისთვისაც ჩვენი ეკონომიკა მზად არ არის და გაზრდის ღარიბი ადამიანების რიცხვს ქვეყანაში. საზოგადოებამ არ იცის ეს საკითხები. გავიგეთ, რომ ევროპული ღირებულებები კარგია, მაგრამ როგორ აისახება ეს ცვლილებები თითოეულ ოჯახზე.

ახლა უკვე შეგიძლიათ დასვათ კითხვები.

ნუკრი ყველაშვილი, არასამთავრობო ორგანიზაცია “ახალგაზრდული ალტერნატივა” - ქალბატონ თინასთან მექნება კითხვა. მაინტერესებს, ცოტა გრძელვადიან

პერსპექტივაში, როდესაც ჩვენთან ამოქმედდება შეთანხმება ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ და როდესაც სომხეთი იქნება საბაჟო კავშირში, თუ არის შესწავლილი, როგორ გადაიკვეთება ეს ორი სივრცე. ასევე მაინტერესებს ევროპის საბჭოს გადაწყვეტილება საქართველოს მიმართ მიღებულ სანქციაზე.

ვახტანგ ზარქუა, “ენერგოეფექტურობის ფონდის” ხელმძღვანელი, ევროინტეგრაციის კოალიციის, საქართველოს ეროვნული პლატფორმის წევრი ორგანიზაციის წარმომადგენელი - არავინ იფიქროს, თითქოს ევროინტეგრაციის მოწინააღმდეგე ვარ, პირიქით, მისი მომხრე ვარ, მაგრამ ვეწინააღმდეგები მოდურობას. მოდურობა ინდივიდუალობას და საკუთარი შესაძლებლობების განვითარებას თრგუნავს.

სულხან-საბა ორბელიანიდან მოყოლებული მუდმივად ევროპისაკენ მივისწრაფოდით და ვერასოდეს გავიაზრეთ რა საფრთხეები ელოდებოდა საქართველოს ამ გზაზე და როგორი იყო გეოპოლიტიკური კონტექსტი იმ მომენტებში, როცა ნაბიჯებს ვდგამდით ევროინტეგრაციის მიმართულებით. მე ვერც დღეს ვხედავ საფრთხეების ანალიზს, რომელიც მოგვცემდა ორიენტაციის გამოკვეთის საშუალებას. არის თუ არა უსაფრთხო და რეალური შანსი იმისა, რომ დიდი დანაკარგების გარეშე ავიღოთ გეზი ევროპისკენ?

ნინო ბექიშვილი, ჟურნალისტი - რა მდგომარეობაშია ანტიდისკრიმინაციული კანონი, შესულია თუ არა პარლამენტში, და თუ არსებობს მმართველ კოალიციაში კონსენსუსი ამ კანონთან დაკავშირებით.

გოგი გვახარია - თუ არის ეს კანონი მიღებული მოლდოვასა და უკრაინაში?

დავით კიკალიშვილი, ტელეკომპანია “რუსთავი2” - ამ დღეებში ითქვა, რომ მოლდოვას შესთავაზებენ უფიზო რეჟიმს. ჩვენ ადრე გვესმოდა, რომ საქართველო ევროინტეგრაციის მოწინავე ქვეყანა იყო. რა არ გააკეთა საქართველომ და რა გააკეთა მოლდოვამ, რომ ასეთი უპირატესობა ერგო.

გიორგი თაბაგარი, “ევროპის ალუმნების გაერთიანება” - ბოლო კვლევების მიხედვით ევროკავშირი სხვა ინსტიტუციებთან შედარებით ქართულ საზოგადოებაში ყველაზე დიდი ნდობით არსებობს. ნახსენები იყო, რომ ევროინტეგრაციას გამოკითხული საზოგადოების 80% უჭერს მხარს. ეს 80% ასევე არის მრევლი, რომელიც ჰყავს საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლესიას. რამდენად ელოდებით, რომ ეს გადაიქცევა ორგანიზებულ ძალად, რომელიც შეიძლება გახდეს მთავარი საფრთხე იმ ბერკეტების უქონლობის ფონზე, რაც თქვენ ახსენეთ, და მოახდენს ევროკავშირის მარგინალიზებას საქართველოს მოსახლეობაში?

გიგა ჩოჩიძე, სტუდენტი - დღეს პატრიარქმა განცხადება გააკეთა თვითმმართველობის ინსტიტუტთან დაკავშირებით და თქვა, რომ ისინი არ დაუშვებენ სახელმწიფოს დაშლას. მაინტერესებს როგორია ხელისუფლების პოზიცია, როგორ პასუხს გასცემთ ამ ორგანიზაციის წინააღმდეგობას?

გიორგი ვარდიშვილი - დღეს ასე თუ ისე გვაქვს საერთაშორისო მხარდაჭერა, რუსეთსაც მოზომილი პოლიტიკა აქვს. მაგრამ ვიცით, რომ 2014 წელს, განსაკუთრებით სოჭის ოლიმპიადის მერე ის გააქტიურდება. ამავე დროს ევროპაც შესუსტდება თავისი არჩევნების გამო. კომუნიკაციის სამოქმედო გეგმის გარდა რამე შეგვიძლია ამ ყველაფერს დავუპირისპიროთ, რომ როგორმე შევინარჩუნოთ ბალანსი?

ანა ნაცვლიშვილი, ადამიანის უფლებათა იურისტი - ჩემი კითხვა ეხება არა ევროინტეგრაციის საგარეო პოლიტიკის ან ეკონომიკური სფეროს ასპექტებს, არამედ ადამიანის უფლებებს. ვფიქრობ, რომ ამ თემაზე უნდა იყოს საუბარი ყველა იმ საჯარო დისკუსიაზე, რომელიც ქართველების გაევროპელებას ეხება, იმიტომ რომ ჩემთვის, როგორც რიგითი ადამიანისთვის, ევროპა პირველ რიგში არის ღირებულებები. ამ ღირებულებების ცენტრში კი დგას ადამიანი და მისი უფლებები. რამდენად მისაღებია თქვენთვის ის პოზიცია, რომ წინა წლების განმავლობაში ევროპის სამთავრობო თუ არასამთავრობო წრეებიდან მუდმივად ისმოდა, რომ საქართველოში ირღვევა ადამიანის უფლებები. დღეს, როდესაც ახალი ხელისუფლება ცდილობს დარღვეული უფლებების აღდგენას, ევროპისგან ისევ წამოვიდა კრიტიკა, რომ არ იყოს შერჩევითი მართლმსაჯულება და პოლიტიკური ანგარიშსწორება. ეს გაორებული მესიჯი ევროპის მხრიდან ჩემი აზრით საინტერესოა უკრაინის კონტექსტშიც. მაინტერესებს თქვენი აზრი ამ თემაზე. ევროპის ასეთი პოზიცია ხომ არ უქმნის საფრთხეს რიგითი მოქალაქის თვალში ევროპის ლეგიტიმაციას?

გიგა ჭკადუა - ძალიან ადვილია გავაკეთოთ ანალიზი, რატომ არის საზოგადოებაში სტიგმატიზებული დამოკიდებულება ევროპის მიმართ. 17 მაისის მოვლენებიც იმიტომ მოხდა, რომ საზოგადოებას აკლია განათლება. გახადეთ განათლება ხელმისაწვდომი საზოგადოებისთვის. უფრო მეტი თანხა უნდა დაიხარჯოს განათლების სფეროში. რაც უფრო მეტი ახალგაზრდა იქნება განათლებული, მით უფრო იოლად ავიცილებთ ასეთი ტიპის სტერეოტიპებს.

ქალბატონ თინასთან მაქვს კითხვა, ასოცირების ხელშეკრულება რას მოუტანს ოკუპირებულ ტერიტორიებზე მცხოვრებ ახალგაზრდებს.

გოგი გვახარია - უვიზო რეჟიმი მოლდოვისთვის როგორ აისახება დნესტრისპირეთის პრობლემაზე?

ლალი დევძე - ქალბატონ ელენესთან მაქვს კითხვა იმ ოთხ პუნქტთან დაკავშირებით, რომელიც მან ჩამოთვალა. უსაფრთხოება ყველაზე მნიშვნელოვანი პუნქტია და ამაში ალბათ არ იგულისხმება მარტო საგარეო საფრთხეები. მაინტერესებს ვინ იქნებიან აქტორები ამ პუნქტების მიხედვით, ვინც მნიშვნელოვან როლს შეასრულებენ ქვეყნის უსაფრთხოების თვალსაზრისით, გარდა ხელისუფლებისა. როგორ გესახებათ არასაპარლამენტო ოპოზიციის და მედიის როლი?

თინათინ ხიდაშელი - ევროპარლამენტში როდესაც სიტყვით გამოდიხართ, თუ ვერ ჩაეტიეთ თქვენთვის მოცემულ დროში, მიკროფონი უბრალოდ ითიშება და არავის აქვს პრივილეგია, მიკროფონი ისევ ჩაურთონ ან დრო დაუმატონ. ცოტა ხნის წინ კონგრესზე ვიყავი, სადაც ერთი წუთი იყო გამოყოფილი და ყველა დეპუტატი ახერხებდა ამ დროში თავისი სათქმელის ჩამოყალიბებას. ელენე ამ კულტურაზე საუბრობდა. ამაში ძალიან ბევრი რამ იგულისხმება. ამაზეა საუბარი, სხვა ტიპის ჩვევებზე.

ერთსქესიანი ქორწინება არ არის ევროპელების საზომი. იმით, ერთსქესიანი ქორწინება გექნება თუ არა ქვეყანაში, არ იზომება, შენ ევროპელი ხარ თუ არა. მაგრამ ცივილიზებული ადამიანობის საზომია. ტოლერანტულები კი არ უნდა ვიყოთ განსხვავებულის მიმართ, ეს ჩვეულებრივი ამბავი უნდა იყოს. აქ იმაზე არ არის საუბარი, ანტიდისკრიმინაციულ კანონში ეწერება თუ არა ერთსქესიანი ქორწინების შესახებ. შემძლია გითხრათ, რომ არ ეწერება. მაგრამ ეს არაფერს ნიშნავს. ეს პროცედურაა და აქამდე მივალთ. ყველა ადამიანი თანასწორია “მაგრამ”, “თუ” და ასეთი დათქმების გარეშე და არავინ არასოდეს არ უნდა მისცეს თავს იმის უფლება, რომ მიგიითოს და ჭკუა დაგარიგოს. “საკუთარ სახლში რაც უნდა ის აკეთოს, მაგრამ...” - ასეთი პოზიციებია ყველაზე მეტად იმის დასტური, რომ ამ ადამიანებს ტოლერანტობაც კი არა აქვთ.

გოგი გვახარია - ქალბატონ ელენეს ვკითხე ორი დღის წინ გადაცემის ჩაწერისას, როგორც კი ვილნიუსში გაფორმდა ეს ქალაქი, სოციალურ ქსელში მაშინვე გავრცელდა პროკლამაცია, თუ რა გველის წინ. ჩამოთვლილი იყო “თურქი მესხების” ჩამოყვანა და ერთსქესიანი ქორწინება. ხალხი აბსოლუტურად დარწმუნებულია იმაში, რომ ამ ათასგვერდიან დოკუმენტში ეს წერია. რამდენჯერ უნდა ვუთხრათ საზოგადოებას, რომ ეს ასე არ არის, იმიტომ კი არა, რომ ეს ცუდია ან კარგია, იმიტომ რომ ეს უბრალოდ არ გულისხმობს ამას.

თინათინ ხიდაშელი - არ გულისხმობს იმიტომაც, რომ ეს ევროკავშირია და არა რუსეთი, საბჭოთა კავშირი, რომელიც გეუბნება, როგორი კანონი უნდა მიიღო და რა უნდა ჩაწერო. ხშირად ვამბობ ხოლმე, ჩვენ ისეთი ქვეყანა უნდა გავხდეთ, რომ ნატოს წევრობის ღირსი ვიყოთ და მერე მიგვიღებენ თუ არა, ეს უკვე პროცედურის საკითხია. თავისთავადი ღირებულება ის კი არა არის, დოკუმენტში რა მიწერია, მთავარია, შენ რა ტიპის ქვეყანა ხარ. ევროკავშირიც ამას გვეუბნება, თუ გინდა ჩვენი ოჯახის წევრობა, ასეთია ეს ოჯახი. იქაც არიან ქვეყნები, რომლებსაც აქვთ ამ ტიპის პრობლემები. ძალიან სახიფათოდ მოძლიერდა ულტრამემარჯვენე სეგმენტი, რომელიც არა მარტო ემიგრაციაზე, ბევრ სხვა თემაზე ბევრ კითხვას აჩენს ევროპაში და ბევრი საფრთხის მატარებელია, მაგრამ ეს არ არის დომინანტი მიმართულება ევროპაში. ეს არის სიღარიბის და კრიზისის თანმდევი პროცესი, რომელიც მაშინვე გაქრება, როგორც კი ეკონომიკური პრობლემები მოგვარდება.

სომხეთის გაწევრიანებაზე “ევრაზიულ კავშირში” და არსებულ რეგულაციებზე ვერაფერს გეტყვით, მაგრამ ვიცი, რომ ეკონომიკის სამინისტრო ამაზე მუშაობს. გიორგი კვირიკაშვილი და მისი გუნდი ამ თემებზე აქტიურად მუშაობს.

ევროსაბჭოს ორწლიანი სანქციის მიხედვით ევროსაბჭოს ღონისძიებები ვერ ჩატარდება საქართველოში. არჩევანი იყო ასეთი, ევროსაბჭოს მიღებული აქვს რეზოლუცია, რომელშიც წერია, რაღაცას რომ გააკეთებ, მას რა მოჰყვება. ჩვენ ეს ვიცოდით

და გვექონდა მარტივი არჩევანი. რუსეთის ორი მოქალაქე მოდიოდა საქართველოში, ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის “დუმის” წევრი დეპუტატები, რომლებიც მანამდე ნამყოფები იყვნენ აფხაზეთში. თან ჩუმად კი არ იყვნენ, ისე, რომ არავის ცოდნოდა. ერთ-ერთი მათგანი ძალიან ხშირად ჩადის, ძალიან აქტიურად აკეთებს განცხადებებს და ძალიან მოწადინებულია ყველა იმ ამბისთვის, რის გამოც გვაქვს ჩვენ ოკუპაციის კანონი და ასეთი რეჟიმი ქვეყანაში. მე პირადადაც ვიდექი ამ გადაწყვეტილების წინაშე. პირადად ვიყავი ამ საკითხებში ჩართული, მაშინდელ შსს მინისტრს, ირაკლი ღარიბაშვილსაც ველაპარაკე. მეც ვურჩიე და მივიღე გადაწყვეტილება, რომ ეს ხალხი არ უნდა შემოსულიყო საქართველოში. მათ პასპორტში ბეჭედი არ ჰქონდათ. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია და ამაზე ტყუილის თქმას არ ვაპირებთ. მარტივად შეგვეძლო მიგველო გადაწყვეტილება და შემოგვეშვა ქვეყანაში, იმიტომ რომ ჩვენს კანონს, ბუკვალურად თუ გავიგებთ, ისინი არ არღვევდნენ. საზღვარზე მესაზღვრე, რომელიც მათ პასპორტს ნახავდა, ვერ მიხვდებოდა, რომ ამ ადამიანებს დარღვეული ჰქონდათ რეჟიმი და არ უნდა შემოსულიყო, მაგრამ ეს ხომ თავის მოტყუება იქნებოდა.

პირადად მე არ მომწონს ოკუპაციის კანონი, ჩემი ნება რომ იყოს, იქ საერთოდ არ იქნებოდა საერთაშორისო მისიებთან მიმართებაში ის რეგულაცია, რომელიც არის. იანვარში საქართველოში ჩამოდის ევროსაბჭოს ადამიანის უფლებათა კომისარი მუიჟნიკსი. მას აქვს ცნობილი ტრადიციული თემა, ჩრდილოეთიდან შევიდეს სოხუმში თუ სამხრეთიდან და ვართ ამ ამბავში. იმედი მაქვს ისე დარეგულირდება, რომ საბოლოო ჯამში პრობლემა არ შეიქმნება. თუმცა მე მგონია, რომ ამ ადამიანის დრანდის ციხეში შესვლა და იმის ნახვა, იქ სინამდვილეში რამდენი ქართველი პატიმარია, რომელიც გაუჩინარებული გვგონია, ან ცოცხალი აღარ გვგონია, გაცილებით უფრო მაღალი ღირებულებაა დღეს ჩემი ქვეყნისთვის, ვიდრე ოკუპაციის კანონში არსებული ის საოცარი ჩანაწერი, რომელიც შეუძლებელს გახდის მის დრანდის ციხეში შესვლას და ამ ამბის გარკვევას, თუ სოხუმმა მოიკლა თავი და თქვა, რომ თუ სამხრეთიდან შევა, არ მიიღებს. მე ამ თემებზე ლაპარაკის არ მეშინია. ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ ჩვენი ქვეყნისთვის გაცილებით უფრო მნიშვნელოვანი იქნება, თუ ბატონ მუიჟნიკსი, ისევე როგორც გაეროს ადამიანის უფლებათა უმაღლესი კომისარი, რომელიც მომავალ წელს უნდა ჩამოვიდეს საქართველოში, შევიდეს ცხინვალსა და სოხუმში, ვიდრე ოკუპაციის კანონის ამ მუხლის დაცვა. ჩემი პოზიცია ასეთია, მაგრამ კანონში წერია ის, რაც წერია და ეს ორი ადამიანი ქვეყანაში არ უნდა შემოგვეშვა. თუმცა ჩვენ ვიცოდით, რომ ეს სანქცია გვემუქრებოდა.

იკითხეთ, რას აპირებს მთავრობა. ამ წუთას ვითარება ასეთია, მე ყოველდღე ველაპარაკები ევროსაბჭოს აღმასრულებელ მდივანს, რომელიც ამ ყველაფერს ტექნიკურად კურირებს, ბიურო იმართება დეკემბრის შუა რიცხვებში. თუ გავგზავნით წერილს, რომელშიც ეწერება, რომ საქართველოს კონსტიტუციაში წერია, რომ საერთაშორისო ხელშეკრულებები, რომელთა მონაწილეც არის საქართველო, უპირატესი ძალის არის, ვიდრე შიდა კანონმდებლობა, ამიტომ პარიზის ოქმი, რომლის მონაწილეც არის საქართველო და რომელიც საუბრობს ევროსაბჭოს მისიებზე, უპირატესი ძალის არის ოკუპაციის კანონზე, ამიტომ ყველა შემდეგი დელეგაცია, რომელსაც ევროსაბჭო გამოგზავნის, ბოდიშს გიხდით, შეცდომა მოგვივიდა და ამის მერე პრობლემა აღარ იქნება, 17 დეკემბერს ამ სანქციას მოგვიხსნიან. ამას სრული პასუხისმგებლობით ვამბობ. როგორ მოვიქცეთ? თუ გინდათ ვიდისკუსიოთ, გავგზავნოთ ეს წერილი თუ არა. ამაზე

ვსაუბრობთ უმრავლესობაში, საბოლოოდ რაღაც გადაწყვეტილებას მივიღებთ. სანქციების თემა რთული თემაა იმიტომ, რომ მე მაქვს სერიოზული შეკითხვა, რატომ მოხდა, ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის ერთ-ერთმა ფრაქციამ, ჩვენ მათ წერილით ვაცნობეთ, რომ ეს პრობლემა გაჩნდებოდა და ვთხოვეთ ეს ადამიანები არ შეეყვანათ დელეგაციაში, ისინი მაინც წარმოადგინეს. ეს ფრაქცია და მისი თავმჯდომარე არის ადამიანი, რომელიც იყო საქართველოს წინა ხელისუფლების ყველაზე დიდი გულშემატკივარი ევროსაბჭოში. ამ ადამიანებმა, მიხეილ სააკაშვილს სტრასბურგში ბოლო გამოსვლის დროს ლამის ოდები უმღერეს მისი ჰეროიზმის გამო რუსეთის წინააღმდეგ ბრძოლაში. მაგრამ მათ მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ წინასწარ მივაწოდეთ ინფორმაცია, ასეთი გადაწყვეტილება მიიღეს. მომავალ კვირას პარიზში ვიქნები კომიტეტის სხდომაზე და ვაპირებ ამ ადამიანთან საუბარს, იმიტომ რომ მან უნდა გასცეს კითხვებს პასუხი, რა მოხდა და რატომ მიიღეს ასეთი გადაწყვეტილება.

მოდურობის თემა როგორც ჩანს არასწორად გაიგეთ. მე სულ სხვა რამ ვიგულისხმე. განვითარებას და ეროვნული თვითმყოფადობის შენარჩუნებას შორის წინააღმდეგობის ნიშანს არ დავსვამდი. ეროვნული თვითმყოფადობის შენარჩუნებას განვითარების გარეშე მე ვერ ვხედავ. წინა საუკუნეებში ალბათ სხვანაირი იყო ჩვენი ეროვნული თვითმყოფადობა, დღეს სხვანაირია და 25-ე საუკუნეშიც სხვანაირი იქნება.

არ მიმაჩნია, რომ მაჩანჩალა ქვეყანა პოსტსაბჭოთა სივრცეში, არც მოლდოვასთან მიმართებაში. ერთი ჩვეულებრივი სტანდარტული ქვეყანა ვართ, რომელსაც ხანდახან გეოპოლიტიკური უკუღმართობების გამო და ხანდახან საკუთარი შეცდომების გამო პრობლემები გვექმნებოდა, მაგრამ არაფერი ისეთი არ გვჭირს, რომ გამოუვალ მდგომარეობაში ვიყოთ. ძალიან ოპტიმისტურად ვუყურებ მომდევნო 5-10 წლის განმავლობაში ჩვენი ქვეყნის მომავალს.

ანტიდისკრიმინაციული კანონი პარლამენტში ჯერ არ შემოსულა, ჯერ კიდევ მთავრობაში იხილება. კონსენსუსი მთავრობასა და პარლამენტს შორის ამ თემაზე არსებობს. ველოდები, რომ ის წლის ბოლომდე შემოვა პარლამენტში. მის განხილვას წლის ბოლომდე ვერ მოვასწრებთ, იმიტომ რომ ბიუჯეტი, თვითმმართველობის კოდექსი და კიდევ ბევრი სხვა საკითხი გვაქვს, მაგრამ რადგან დარეგისტრირდება, ეს იმას ნიშნავს, რომ მომავალ წელს მიიღება. მოლდოვას ეს კანონი უმტკივნეულოდ არ მიუღია. ძალიან სერიოზული წინააღმდეგობა იყო, მათ შორის მასობრივი გამოსვლები. წყევლის ცნობილი კადრებიც არსებობს, მაგრამ მიიღო. უკრაინას ჯერ არ აქვს.

მოლდოვას უვიზო რეჟიმი იმიტომ აქვს, რომ მოლდოვაში გაფორმდა რეალობა. მისი მოსახლეობის 70%-ზე მეტი იმავდროულად რუმინეთის მოქალაქეა, რაც ნიშნავს, რომ ევროკავშირის მოქალაქეა და ისედაც არ სჭირდება ვიზა. ოჯახი არ არსებობს, სადაც ერთი წევრი მაინც ევროკავშირის მოქალაქე არ არის, რა იმას ნიშნავს, რომ მაინც სუპერგამარტივებული წესით იღებს ვიზას. ამიტომ შეიძლება ითქვას, რომ იქ რეალობა გაფორმდა ქალაქდზე. და ეს მაშინ მოხდა, როცა სამი წლის წინ რუმინეთმა მოლდოვას მოქალაქეებისათვის გაამარტივა მოქალაქეობის მინიჭება.

საქართველოსთან პარაფირებულ ხელშეკრულებაში ძალიან ოპტიმისტური წინადადება წერია, რომ შესაძლოა სექტემბრისთვის ხელმოწერის პარალელურად შესაძლოა ასევე მივიღოთ შემოთავაზება სრულმასშტაბიან უვიზო რეჟიმზე. თუ დავაკმაყოფილებთ მოთხოვნები, შესაძლოა მივიღოთ ეს შემოთავაზება.

თვითმმართველობის კოდექსი. სახელმწიფო არ დაიშლება. ეს არ არის კონსპირაცია ქართული თვითშეგნების წინააღმდეგ. მესმის, რომ ძალიან მძიმე ცხოვრება გავიარეთ განსაკუთრებით ბოლო ცხრა წლის განმავლობაში და შესაძლოა ძნელი იყოს გადასვლა თავისუფლებაში. გუშინ მოვისმინე საუბარი იმის შესახებ, როგორ შეიძლება მერი ავირჩიოთ. ამ დროს პრეზიდენტს ვარჩევინებთ, პარლამენტს ვარჩევინებთ, ნატოში უნდა თუ არა, ამას ვეკითხებით და გადაწყვეტილებას ვაღებინებთ. მე მგონი ძალიან არასერიოზულია იმაზე საუბარი, რომ არ შეიძლება ზუგდიდსა თუ თელავში მოსახლეობამ მერი აირჩიოს. ეს სტერეოტიპი უნდა დაინგრეს.

გოგი გვახარია - მოსახლეობას რატომ არ უნდა აწყობდეს თვითმმართველობის კანონი?

თინათინ ხიდაშელი - დიდი ხანი ვეცადე გამერკვია მიზეზი, თუ რატომ ამბობენ, რომ საქართველო დაიშლება. მთავარი ამბავი თურმე ის არის, რომ გუბერნატორს, რომელიც ახალი კოდექსით რჩება, ეყოლება საკონსულტაციო საბჭო. საბჭო დაკომპლექტდება არჩეული საკრებულოებისა და გამგებლებისგან. ჩვენ ვამბობთ, რომ გუბერნატორთან, რომელიც ცენტრის დანიშნულია, იმის ნაცვლად, რომ ერთპიროვნულად მიიღოს გადაწყვეტილებები, არსებობდეს ხალხის მიერ არჩეული ადამიანებისგან შემდგარი ყველა რაიონის თავყრილობა, რომელიც იღებს სარეკომენდაციო ხასიათის გადაწყვეტილებებს. მე არ ვიცი, ეს როგორ შლის ქვეყანას, მაგრამ გავიგე, რომ ეს ყოფილა მთავარი მიზეზი. ამბობენ, რომ ამით ვაჩნთ რეგიონებს. ანუ თუ რეგიონებს ვაჩნთ ეს უკვე ნიშნავს სეპარატიზაციას. არის სხვა საკითხებიც, მაგრამ ეს არის მთავარი თემა. ამაზე ძალიან ბევრს ვილაპარაკებთ, ყველას ავუხსნით, რომ შეცდომაში არ იყვნენ შეყვანილნი. პირადად მე არ მომწონს ეს სისტემა. იდეალურ სამყაროში რომ ვცხოვრობდეთ, რა თქმა უნდა ეს არ იქნებოდა ყველაზე კარგი შემთხვევა. ძალიან მომწონს პირველი დონის თვითმმართველობაში რასაც ვაკეთებთ, რა მოდელზეც გადავდივართ, მაგრამ შუალედურ რგოლზე რა თქმა უნდა არ არის ეს თვითმმართველობა. იმიტომ რომ რჩება ცენტრის მიერ დანიშნული გუბერნატორი. შემოგვაქვს მხოლოდ ელემენტი თვითმმართველობისა იმით, რომ ხალხისგან არჩეულ ადამიანებს ვაბამთ ცენტრისგან დანიშნულ კაცს.

საპატრიარქომ ამაზე გააკეთა განცხადება, მაგრამ ის არ არის საქართველოს მთავრობა და პარლამენტი. ეს პროექტი პარლამენტში მთავრობამ შემოიტანა. ამით იმის თქმა მინდა, რომ აღმასრულებელ ხელისუფლებაში კონსენსუსია ამ თემაზე. თუ პროექტი მთავრობისგან შემოდის, ეს რა თქმა უნდა უკვე სახელისუფლებო განაცხადია. მაგრამ ნებისმიერი დარეგისტრირებული კანონპროექტი ასევე ნამდვილად არ ნიშნავს ქვეყნის ხელისუფლების პოზიციას. არსებობს რამდენიმე მუხლი, რომელზეც დავა გვექონდა გუშინდლამდე, მაგრამ ეს დისკუსია დასრულდა. ყველაფერზე შეჯერებულები ვართ. მე როგორც ვიცი კომიტეტებს ჰქონდათ საუბარი უმცირესობასთან და ვიცი, რომ მათთან ეს თემები გავლილია. თუმცა მე არ მიმიღია ამაში მონაწილეობა და მათი პოზიცია არ ვიცი. მაგრამ ძალიან გამიკვირდება თუ მხარს არ დაუჭერენ.

რაც შეეხება ანა ნაცვლიშვილის კითხვას, ეს თემა მეც ძალიან მაწუხებს. ბრიუსელშიც მითქვამს ჩემი მეგობრებისთვის, რომ პროევროპული, პროდასავლური,

პროამერიკული საზოგადოებისგან ევროსკეპტიკოსები არ მივიღოთ საბოლოო ჯამში. თუმცა ინფორმაციაზე დაყრდნობით არ ვიზირებ თქვენს მიერ დასმული კითხვის სულისკვეთებას. ბრიუსელში ეს თემა არ არის აქტუალური. ეს არ არის საკითხი, რომელსაც პირობად გვიყენებენ. ბატონი ჰამარბერგის პოზიცია, რომელიც დღეს არის ევროკომისიის ოფიციალური წარმომადგენელი საქართველოში, ყველასთვის ცნობილია და მან დღესაც მშვენიერი მოხსენება გააკეთა კონფერენციაზე. ამ პოზიციას იზიარებენ ბრიუსელში. მთავარი მოთხოვნა ჩვენს მიმართ ის კი არ არის, რომ 26 მაისის მოვლენები არ გამოვიძიოთ, არამედ ის, რომ სასამართლო უნდა იყოს გამჭვირვალე და მიუკერძოებელი და ეს არ უნდა დაემსგავსოს პოლიტიკურ ანგარიშსწორებას. ჩემი ყველაზე დიდი წინააღმდეგობა პროკურატურასთან მიმართებაში სწორედ 26 მაისს უკავშირდებოდა. დღესაც ჩემს აზრზე ვრჩები და იმედი მაქვს, რომ პროკურატურის ახალი შემადგენლობა სწორედ ამ გზით წავა. სასამართლოს დაველოდოთ, მაგრამ შეუძლებელი იყო 26 მაისს მომხდარიყო ის, რაც მოხდა, რომ არ ყოფილიყო ამაზე მინისტრის ნებართვა, რომ აღარაფერი ვთქვათ ბრძანებაზე. მაგრამ თუ მხოლოდ ვანო მერაბიშვილი გასამართლდება 26 მაისის გამო, ამაში პრობლემას ვხედავ. იმიტომ რომ ვფიქრობ, რომ 26 მაისის დანაშაულის გამოძიება იმას ნიშნავს, რომ თანაბრად დადგეს პასუხისმგებლობის საკითხი როგორც ამ სისტემაში მთავარი პირის, ისე იმ ადამიანების, ვინც ადგილზე ხელმძღვანელობდა ამ ოპერაციას. ეს რა თქმა უნდა არ ნიშნავს რიგით პოლიციელებს. მაგრამ ამ ოპერაციის ხელმძღვანელი პირები არ ნიშნავს მხოლოდ ვანო მერაბიშვილს.

ჩემთვის 26 მაისი არ არის მხოლოდ დამე და მოედანი. გაცილებით მნიშვნელოვანია ის, რაც ამის მერე მოხდა. მერაბიშვილის მიმართ ბრალდება ჩემი აზრით ამ კუთხით უფრო მძიმეა. როდესაც 45 ადამიანი ქრება, როდესაც მათ მთელი მსოფლიო ეძებს, როცა ელჩებთან ერთად მანქანით დავდივართ და მათ საქართველოს მასშტაბით ყველა პოლიციის განყოფილებაში ვეძებთ, და შსს უარს ამბობს ამ სიის გახმოვანებაზე იმ იმედით, რომ რამდენიმე დღე ვერ ვიპოვით ამ ადამიანებს და გაუვლით მიყენებული წამების კვალი, აქ ყველაზე დიდია შს მინისტრის პასუხისმგებლობა. იმიტომ რომ დამით შესაძლოა ადგილზე მიეღო ხელმძღვანელს სისასტიკის მასშტაბის შესახებ გადაწყვეტილება. ჩემთვის ეს თემა კომპლექსურია და ჩემი ხელისუფლებისგან პასუხად ვერ მივიღებ, რომ ვანო მერაბიშვილის დაკავებით 26 მაისის თემა მთავრდება. ბათუმელი მურმან დუმბაძე, თბილისში დაკავებული, მეოთხე დღეს ყვარლის პოლიციის იზოლაციის სარდაფში აღმოაჩინეს. ვერ ჭამდა, ვერ ლაპარაკობდა, არ ესმოდა, ვერ გადაადგილდებოდა, ამაზე რა თქმა უნდა აგოს პასუხი შს მინისტრმა. აქ შეუძლებელია პოლიტიკურ ანგარიშსწორებაზე ლაპარაკი. იმიტომ რომ დანაშაული ან არის, ან არ არის. თუ ვთანხმდებით, რომ დანაშაული მოხდა, მას ყოველთვის ჰყავს პასუხისმგებელი პირი.

იმ შეხვედრებიდან და საუბრებიდან, რაც მაქვს ბრიუსელში, ეს არის ყველას პოზიცია გარდა რამდენიმე დეპუტატისა. ერთ-ერთმა მათგანმა, ბატონმა ლისეკმა “ევრონესტის” სხდომაზე თქვა, რომ არ აინტერესებს ფაქტები, დანაშაულის შესახებ ამბავი, აინტერესებს, რომ ის იყო პრემიერ-მინისტრი, რომელიც არ უნდა იჯდეს ციხეში. ეს პოზიცია ჩემთვის მიუღებელია.

განათლებას მართლაც უნდა მივხედოთ. ამის ალტერნატივა არ არსებობს. ძალიან ბევრი მიმართულებაა და მათ შორის ჩემთვის, როგორც იმ ოლქის დეპუტატისთვის, საიდანაც ვიყარე კენჭი პარლამენტში, უმცირესობების განათლება ყველაზე

მნიშვნელოვანია. საარჩევნო კამპანიას 8 თვის განმავლობაში ვატარებდი რეგიონში, სადაც ჩემი ამომრჩევლის ნახევარს, 42%-ს ვერ ველაპარაკებოდი, იმიტომ რომ არც რუსული იციან და არც ქართული. ქართული და რუსული მხოლოდ მოხუცმა თაობამ იცის, მათ ვისაც განათლება საბჭოთა კავშირის დროს აქვს მიღებული. მათ მომდევნო თაობაში მხოლოდ ერთეულ ადამიანებს შეუძლიათ ამ ენებზე კომუნიკაციაში შემოსვლა დანარჩენ საქართველოსთან. ეს ჩემთვის უპირველესი პრობლემაა, იმიტომ რომ გვყავს მოსახლეობის ნაწილი, რომელთანა კომუნიკაცია არ გვაქვს. ევროკავშირში გაწევრიანებაზე და ასეთ თემებზე კომუნიკაცია კი არა, რაზეც ახლა ვლაპარაკობთ, საერთოდ არ არსებობს კომუნიკაცია. მათ მხოლოდ პასპორტი აკავშირებთ ამ ქვეყანასთან, იმიტომ რომ სოციუმში ვერანაირად ვერ ინტეგრირდებიან. 40 ათასი კაცი ცხოვრობს იორმულანლოში. ამ რაიონში ფიზიკურად არ არსებობს არცერთი საბავშვო ბაღი, საშუალო სკოლა და ამბულატორია. ერთადერთი პატარა სამედიცინო ცენტრია, რომელიც ევროკავშირის დაფინანსებით არის გაკეთებული. ასევე არ არსებობს კულტურულ-სპორტული ან სოციალური ცენტრი. ერთადერთი ადგილი, სადაც დადიან, არის მეჩეთი. მეჩეთების საწინააღმდეგო არაფერი მაქვს, ყველამ იცის, მაგრამ არა მგონია, რომ ეს არის ერთადერთი ფორმა, რაშიც ახალგაზრდობა უნდა იყოს. ეს არის პირველი პრობლემა დღეს ჩვენი ქვეყნისთვის, პირველი გამოწვევა გახდება ხვალ და პირველი საფრთხე იქნება ზეგ, თუ ასე დარჩა. ამიტომ აქედან დაწყებული, უმაღლესი განათლებით დამთავრებული, ეს თემა ძალიან მნიშვნელოვანია. პირობა მივიღეთ ფინანსთა მინისტრისგან, რომ მომავალი წლის ბიუჯეტი შთამბეჭდავად განსხვავებული იქნება წლევეანდელისგან და ძალიან გაიზრდება განათლების და მეცნიერების სამინისტროს ბიუჯეტი.

აფხაზებს და ოსებს ვთავაზობთ ყველაფერს, რაც იქნება საქართველოს მოქალაქისთვის. ეს არ ეხება მხოლოდ ევროკავშირის თემატიკას. დაწყებული უფასო ხვნა-თესვით, სოფლის მეურნეობის პროგრამით, გაგრძელებული ჯანდაცვის პროგრამით და დამთავრებული ერაზმუსის პროგრამაში მონაწილეობით ევროპაში განათლების მისაღებად. პარაფირების დღეს პაატა ზაქარეიშვილმა გააკეთა განცხადება - ერთად წავიდეთ ევროპაში. ამას ვთავაზობთ აფხაზებს და ოსებს. სიმართლე რომ გითხრათ პირადად მე კონფლიქტების მოგვარების ყველაზე რეალურ გზასაც ასე ვხედავ, ევროპაში ერთად წასვლაში, ვიდრე რაიმე სხვა ფორმით ამ პრობლემის მოგვარებაში.

1921 წლის კონსტიტუციაზეც გავაკეთებ კომენტარს. მასში ამოვიღეთ სიკვდილით დასჯა, მაგრამ ეს 1995 წელს ვეღარ მოვახერხეთ. კარგად მახსოვს ბრძოლები, რაც მაშინ ამ საკითხზე იმართებოდა. ჩვენ, ვინც სიკვდილით დასჯის ამოღებას ვითხოვდით, სასტიკად წავაგეთ ეს ბრძოლა.

ელენე ხომტარია - ქალბატონმა თინამ ბევრ საკითხზე ამომწურავად ისაუბრა. რაც შეეხება ერთსქესიან ქორწინებას, ვინაა, რომ მოვიტანე ეს მაგალითი. ერთსქესიანი ქორწინება არის არა კრიტერიუმი ევროკავშირში გაწევრიანებისთვის, არამედ თემა, რომელზეც უნდა იყოს თავისუფალი მსჯელობა საზოგადოებაში, მათ შორის თაობებს შორის.

მოლდოვამ ეს პროცესი უფრო ადრე დაიწყო. ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ მოლაპარაკებებში ჩვენ ვიყავით წინ, ამ საკითხში ისინი, იმიტომ რომ იქ უფრო მარტივი პირობები იყო. ამაში დრამატული არაფერია. პირიქით, იმ

დღეს მაღსტრომმა, როდესაც ამაზე განცხადება გააკეთა, თქვა, რომ ეს არის წამახალისებელი სხვა ქვეყნებისთვის და რა თქმა უნდა მათ შორის პირველ რიგში საქართველო იყო ნაგულსხმები.

რაც შეეხება მესიჯებს ევროპიდან, ეს მართლაც არის ობიექტური პრობლემა, რაც არის საზოგადოებაში შექმნილი. ჩემი აზრით ეს გარკვეულწილად იყო ნინო ბურჯანაძის პლატფორმა და ეს ასევე ხელს შეუწყობს დამახინჯებული მესიჯების გავრცელებას ევროკავშირთან დაკავშირებით, რომ ისინი ხელს გვიშლიან სამართლიანობის აღდგენაში. ჩვენი მთავრობის დროსაც მკაფიოდ იყო საუბარი იმ დარღვევებზე და პრობლემებზე, რაც იყო იმ ხელისუფლებაში. საუბარი იმაზე, რომ მაშინ არაფერს ამბობდნენ და ახლა დაიწყეს, მცდარია. იყო განსხვავებული რეაგირება მაშინდელი მთავრობის მხრიდან და დღევანდელი მთავრობის მხრიდან და შესაძლოა ტონალობა უფრო აწეული და მწვავე იყოს, რაც მე მხოლოდ მახარებს. დღეს იყო დავით უსუფაშვილის განცხადება იმასთან დაკავშირებით, რომ არ დაუშვას ევროპამ იგივე შეცდომა, რაც 2004-05 წლებში დაუშვა, და არ ჩათვალოს, რომ დემოკრატიის საქმე ახლა უკვე კარგად იქნება საქართველოში და წავიდეს, პირიქით, ყურადღება არ მოადუნოს. სწორედ ამის ნიშნად ვხედავ გამწვავებულ რიტორიკას და კრიტიკას ან რეკომენდაციებს, რაც გვესმის არა მარტო “ევრონესტიდან”, შეიძლება ცალკეული პარლამენტარის მოსაზრება არ არის განმსაზღვრელი, მაგრამ როდესაც სიკორსკი, რასმუსენი ახსენებენ თუნდაც იმას, რომ არ უნდა იყოს შერჩევითი სამართალი, ეს უკვე მეტყველებს იმაზე, რომ ეს თემა არის დღის წესრიგში და ამას უნდა მივაქციოთ ყურადღება.

დღეს ძალიან მნიშვნელოვანია ამის არტიკულირება, არავინ გვეუბნება, რომ არ გამოვიძიოთ გირგვლიანის საქმე, 26 მაისი და კიდევ ბევრი შეიძლება იყოს ჩამოთვლილი, არ გამოვიძიოთ ის პრობლემები, რაც დღევანდელი მთავრობის პირობებშიც მოხდა, მაგალითად მერიის თანამშრომლების სამარცხვინო დაჭერა, რომლის დროსაც გათელილი იყო ყველა პროცედურა. ამაზე არ არის საუბარი. საუბარია რამოდენიმე პუნქტზე, რომელიც ჩემი აზრით მოხსნის ამ პრობლემას. პირველი გახლავთ უდანაშაულობის პრეზუმფცია, რომელსაც სამწუხაროდ არც პრემიერ-მინისტრი იცავდა ბოლომდე. ღარიბაშვილმა ერთ-ერთი ყველაზე დიდი შეცდომა რაც დაუშვა თავის პირველ შეხვედრაზე პარლამენტში, იყო ის, რაც თქვა მერაბიშვილზე, მიუხედავად იმისა, ხალხი რას ფიქრობს და ეს ასე იქნება თუ არა, თქვენი ერთ-ერთი მინისტრი იმიტომ ზის, რომ.. ზუსტი ფორმულირება აღარ მახსოვს, მაგრამ ემოციების ფონზე დაარღვია უდანაშაულობის პრეზუმფცია. პოლიტიკური განცხადებები ამ გამოძიებებთან დაკავშირებით საერთოდ უნდა აიკრძალოს. მშვიდად და წყნარად უნდა ჩატარდეს ეს გამოძიებები.

სხვათა შორის პროკურატურის ერთ-ერთ განცხადებაში ნათქვამი იყო, რომ მათ გამოიძიეს მერაბიშვილის მოღვაწეობა, რაც აბსოლუტურად მცდარია, იმიტომ რომ უნდა იძიებდნენ მერაბიშვილის, ბოკერიას და სააკაშვილის მოღვაწეობას კი არა, უნდა იძიებდნენ კონკრეტულ საქმეებს, რომლიდანაც შეიძლება დადგინდეს ამ ადამიანების დანაშაული და ვერავინ ვეღარ მოგედავება ამ ადამიანების დასჯისთვის. ზოგადად, დაპირისპირების რიტორიკა, რამდენჯერაც ლობისტებზე ჩამოვარდებოდა ლაპარაკი, იმდენჯერ ახსენებდა პრემიერ-მინისტრი ბოკერიას და ამბობდა, რომ ის დასაბარებელია პროკურატურაში. მიუხედავად იმისა, რომ ეს ხალხს ძალიან მოსწონს, იმიტომ რომ გაღიზიანების ხარისხი

ძალიან მაღალია, არ შეიძლება ასეთი განცხადებების კეთება. ეს ქმნის იმ ატმოსფეროს, რომელსაც შეიძლება დაარქვან პოლიტიკური დევნა. აღარაფერს ვამბობ ბედუკაძის შემთხვევაზე. ციხის გამოძიებაზე ნაწილს შეუმსუბუქდა დანაშაული, ბედუკაძე კი გარეთ იმყოფება. მის მორალურ მხარეზე, რომ დადის და გვმოდღვრავს, არ ვისაუბრებ, მაგრამ ეს დაუშვებელია იმ პირობებში, როდესაც ვლასპარაკობთ არაშერჩევით სამართალზე.

ამ პუნქტებს თუ დავაკმაყოფილებთ, პრობლემა ევროპასთან აღარ იქნება. ეს ყველაფერი მთავრობამ კარგად უნდა განუმარტოს საზოგადოებას. მთავრობის რეაქციებმაც ნაწილობრივ გამოიწვია ეს პრობლემა. ქალბატონი თინა შეიძლება ასხვავებს, ვინ არის გადაწყვეტილების მიმღები და ვინ არა. საზოგადოებაში ხშირად მანანა კობახიძის მიერ გაკეთებული განცხადება, რომ ისინი მოუსმენენ, რა თქვა პატრიარქმა, ეს მართლა პრობლემაა. ძალიან კარგია პლურალიზმი და ცუდი იყო ის მკაცრი ვერტიკალი, რომელიც იყო და ვიმეორებდით ერთსა და იმავე მესიჯებს, მაგრამ პლურალიზმი არ ნიშნავს იმას, რომ ფასეულობები ფუნდამენტურ საკითხებზე განსახვავებული იყოს მმართველ ადამიანებში. ერთიანობა ფასეულობების და პრინციპულ საკითხებზე აუცილებელია. მათ შორის რეაგირება იმაზე, რომ რასმუსენი როცა ამბობს, რომ პრობლემებია, მაშინვე მოხდა აფეთქება და დაიწყო ლაპარაკი, როგორ ბედავს ის ჩვენს საქმეებში ჩარევას. თედო ჯაფარიძეს ჰქონდა ძალიან არაკორექტული განცხადება.

საფრთხეები ფასდება დოკუმენტალურად. ისინი გაფორმებულია უსაფრთხოების დოკუმენტებში. ფასდება ცალკეული მკვლევრების მხრიდან და მერე ტრანსლირდება იმ დისკუსიებში, რომლის მონაწილეებიც ახლა ჩვენ ვართ. ეს დიალოგის ერთ-ერთი ნაწილია. საფრთხეების შეფასების პრობლემა არ დგას, საფრთხეები შეფასებულია და ამის საფუძველზე საქართველოს საზოგადოება და მთავრობა ჩამოყალიბდა, რომ ოპტიმალური გამოსავალი საქართველოს უსაფრთხოების და ეკონომიკური განვითარების, არის ევროკავშირი და ნატო.

ეკონომიკური საკითხები ძალიან მნიშვნელოვანი თემაა და მას ცალკე დისკუსია შეიძლება დაეთმოს. ერთადერთი რაც ახლა შემიძლია გითხრათ ის არის, რომ დღეს რომ მართლაც შემოვიღოთ ყველა ევროპული რეგულაცია, შეიძლება კატასტროფა დავმართოთ ჩვენს ეკონომიკას. საუბარი იმაზე, რომ გადასვლის მომენტი ძალიან უმტკივნეულო იქნება, ტყუილი იქნება. მეორე მხრივ, რატომ დასჭირდა ამდენი ხანი მოლაპარაკებების მომზადებას? იმიტომ რომ შეგვერჩია და აგველო სწორედ ის რეგულაციები, რომლებიც არ დააზარალებს ჩვენს ენერგეტიკას, ჩვენს სოციალურ სფეროს, ეკონომიკურ ზრდას. მეორე არის ის კომპენსაცია, რასაც ითვალისწინებს უკვე გაწვევრიანების პროცესში მყოფი ეკონომიკა, როცა უკვე ხდები ევროკავშირის წევრი. რა თქმა უნდა ამ დროს ისეთ ვალდებულებებს იღებ საკუთარ თავზე, თუ ეს კომპენსაცია არ მოხდა, ძალიან რთული იქნება. ყველა ქვეყანამ მიიღო ეს კომპენსაცია და საბოლოო ჯამში თუ შევხედავთ საწყისს და შედეგს, აბსოლუტურად ყველა ეკონომიკამ იხიერა იმისგან, რომ შევიდა ამ ბაზარზე. ეს არის ორგანიზებადი და მართვადი პროცესი, რომლის ნაწილიც გავიარეთ მოლაპარაკებების პროცესში, როდესაც ძალიან მტკივნეული მოლაპარაკებები იყო მაგალითად ენერგეტიკის სფეროში. ისეთ რეგულაციებს გვთხოვდნენ, რაც ნამდვილად დააზარალებდა ჩვენს ენერგეტიკას, მაგრამ შესაძლებელი გახდა ნორმალურ გადაწყვეტილებამდე მისვლა.

ივანე ჩხიკვაძე - ვიდრე ეს ხელშეკრულება შევა ძალაში, კიდევ ერთი პრობლემა გახლავთ - მისი რატიფიცირება. ის 28-30 პარლამენტმა უნდა მიიღოს. ეს არის 28 წევრი ქვეყნის პლიუს ევროპარლამენტი პლიუს საქართველოს პარლამენტი. როცა პარალელს გაავლებ მაგალითად პარტნიორობის და თანამშრომლობის ხელშეკრულებასთან, რომელიც ახლაც ძალაშია, რომელსაც 1996 წელს მოეწერა ხელი და სამი წელი დასჭირდა მის ძალაში შესვლას. მაშინ ევროკავშირში 15 ქვეყანა იყო, დღეს ორჯერ მეტია. თითოეული ქვეყნის პარლამენტი საქართველოში მიმდინარე პროცესებს ალბათ მიკროსკოპით დააკვირდება და ალბათ ძალიან კარგი იქნება, რომ ხელისუფლებამ აქედანვე დაიწყოს მუშაობა ინდივიდუალურად ევროსკეპტიკოს ქვეყნებთან და ისეთ ქვეყნებთან, რომლებსაც რუსეთთან კარგი ურთიერთობა გააჩნია.

რაც შეეხება ერთსქესიანთა ქორწინებას, ეს ევროკავშირის არცერთ რეგულაციაში არ არის ჩაწერილი. თვითონ ევროპაშიც კი მხოლოდ ოთხი თუ სამი ქვეყანაა, რომელსაც აქვს ის მიღებული. როცა ევროკავშირის წევრი ხდები, სუვერენიტეტის გარკვეულ ნაწილს გადასცემ მას ვაჭრობის კუთხით, მიგრაციის კუთხით, მაგრამ ეს საკითხები აბსოლუტურად შენი გადასაწყვეტია. თუ ქვეყანა მზად არის ამისთვის, მიიღებ მას, თუ არადა, არა. ამას არვინ გაძალეებს. ბრიუსელიდან თბილისში ეს მოთხოვნა ნამდვილად არ წამოვა.

ანტიდისკრიმინაციის კანონთან დაკავშირებით, რომელიც საქართველოში მზადდება, უნდა ვთქვა, რომ ძალიან ჯანსაღი პროცესი იყო, გახსნეს დოკუმენტი და თავიდანვე მოგვეცა შესაძლებლობა კომენტარი გაგვეკეთებინა. იმედია ეს პროცესი მის პარლამენტში შესვლამდე კიდევ გაგრძელდება და სამოქალაქო საზოგადოებას კიდევ მიეცემა მისი წაკითხვის და კომენტარების გაკეთების საშუალება.

ევროკავშირის სლოგანია “ერთიანობა მრავალფეროვნებაში”, რაც იმას ნიშნავს, რომ ყველას შენარჩუნებული აქვს თავისი იდენტობა.

რაც შეეხება მოლდოვას, ამ საკითხს ასე ადვილად არ შევხედავდი. ის, რომ მოქალაქეებს ჰქონდათ და ახლა გაფორმდა, მთლად ასე არ ყოფილა. გეთანხმებით, რომ 300 ათას მოქალაქეს გააჩნია რუმინული პასპორტი, მაგრამ მოლდოველებმა ჩვენგან განსხვავებით ეს გაცილებით უფრო დაიწყეს. ის სამოქმედო გეგმა, რომელიც 25 თებერვალს მალსტრომმა ჩამოიტანა ჩვენთან, მათ ორი წლით ადრე მიიღეს. გარდა ამისა სანამ სამოქმედო გეგმას მიიღებდნენ, ვიზის ლიბერალიზაცია დაწყებული იყო და მოლდოველებმა აიღეს უკვე არსებული გამოცდილება და სამოქმედო გეგმა. თუ შეადარებთ, ნახავთ, რომ სერბეთის, მოლდოვის და ჩვენი სამოქმედო გეგმა ფაქტობრივად იდენტურია. მათ დაიწყეს იმის გაკეთება, რაც გაკეთებული ჰქონდა სერბეთს.

როცა წინა და ახლანდელ ხელისუფლებას ადარებ ევროინტეგრაციის თვალსაზრისით, წინა ხელისუფლება ტანგოს ცეკვას წააგავდა, როცა ერთ ნაბიჯს წინ დგამდა და ორს უკან. ახალი ხელისუფლების შემთხვევაში არის საფრთხე, არ გახდეს მოლდოვა, ან როგორც ევროპაში ეძახიან “მისტერ იეს”. ანუ ყველაფერზე, რაც ევროპიდან მოდიოდა, მოლდოვა ამბობდა კი-ს. შესაბამისად, მოლდოვა რომ ჩვენზე წინ არის, ჩემთვის ეს უცნაურობა სულაც არ არის.

როდესაც ანტიდისკრიმინაციული კანონი შევიდა მოლდოვის პარლამენტში, ის ნაკლებად ამბიციური იყო იმ მონახაზთან ერთად, რაც ჩვენ ვნახეთ საქართველოში. მოლდოვაში ჩაერია ეკლესია. პატრიარქმა დაწყევლა მთავრობა, რომელმაც მოამზადა ეს

კანონი. უარესიც მოხდა, ერთ-ერთმა ორგანიზაციამ, რომელიც წააგავს ჩვენებურ “მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირს”, ბავშვები მიიყვანა პარლამენტთან და მუხლებზე დააყენა მის გარშემო, რომ ამით პარლამენტარებისთვის შენობაში შესვლის და კანონისთვის ხმის მიცემის საშუალება არ მიეცათ.

როდესაც ვთქვი, რომ წინა ხელისუფლება ევროინტეგრაციის თვალსაზრისით ტანგოს ცეკვაავდა, ვიგულისხმე, რომ ვიზის ლიბერალიზაციას უკავშირდება საზღვრის მართვა და მისი მენეჯმენტი. ჩვენთან მიღებულ იქნა საზღვრის მართვის მენეჯმენტი, მაგრამ თუ თბილისის აეროპორტში ან სარფში ყველაფერი ბრწყინვალედ დაგხვდებათ, საკმარისია მიხვიდეთ “მწვანე” საზღვარზე, ტყეებთან, სადაც პირობითად გადის საზღვარი, მოგეხსენებათ, რომ ყველგან ჯერ არ არის დემარკაცია გაკეთებული, ინფრასტრუქტურა საშინელ მდგომარეობაში დაგხვდებათ. პირველი, რასაც უნდა მიხედოს ხელისუფლებამ, არის საზღვრის დემარკაცია და დელიმიტაცია. თუმცა ეს ყველაფერი ძალიან დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული. ავიღოთ თუნდაც დავით გარეჯთან დაკავშირებული სირთულეები.

რაც შეეხება იმას, რამდენად შეძლებენ ამით სარგებლობას აფხაზები და ოსები, ეს იმაზეა დამოკიდებული, ექნებათ თუ არა მათ საქართველოს მოქალაქის ბიომეტრიული პასპორტები. მხოლოდ ეს გაძლევს ევროპაში წასვლის შესაძლებლობას. არ ვიცი რამდენად შეძლებენ სტატუს ნეიტრალური დოკუმენტით წასვლას. ამ დროისთვის სულ 50-მდე ასეთი დოკუმენტია გაცემული. მაგრამ ევროპის ყველა ქვეყანა მას არ აღიარებს.

მეორე რისკი გახლავთ ის, რომ სარქისიანის და იანუკოვიჩის გადაწყვეტილების შემდეგ მათ დარჩათ ერთი კოზირი, რომლითაც ცდილობენ ხალხის გულის მოგებას. ეს არის ვიზების გაუქმების საკითხი. ამას მყისიერი ეფექტია აქვს. ერთ დღეში იღებ გადაწყვეტილებას და წყდება ყველაფერი. სერბეთში, ალბანეთში, ბოსნიაში ვიზის ლიბერალიზაციის სამოქმედო გეგმის მიღებიდან სრულ გაუქმებამდე სამი წელი დასჭირდა. თუმცა ევროპაში მოდიან მემარჯვენე ძალები, რომლებიც ამას ძალიან სკეპტიკურად უყურებენ. მოლდოვას შემთხვევაში ეს იყო ევროკომისიის დასკვნა. მან მიმართა საბჭოს, რომ უყარონ კენჭი სავიზო რეჟიმის გაუქმებას. საბოლოოდ ეს გადაწყვეტილება ჯერ არ არის გაფორმებული. ეს მინისტრთა საბჭომ უნდა გადაწყვიტოს. საგარეო საქმეთა სამინისტროები როგორც წესი მხარს უჭერენ სავიზო რეჟიმის გამარტივებას, მაგრამ შინაგან საქმეთა სამინისტროები ხშირად წინააღმდეგები არიან და მათთან არის სამუშაო. საბოლოო თანხმობა ამაზე უნდა გააკეთოს ევროპის პარლამენტმა. 2014 წლიდან სავარაუდოდ ეს შევა ძალაში.